

ETHDIARI

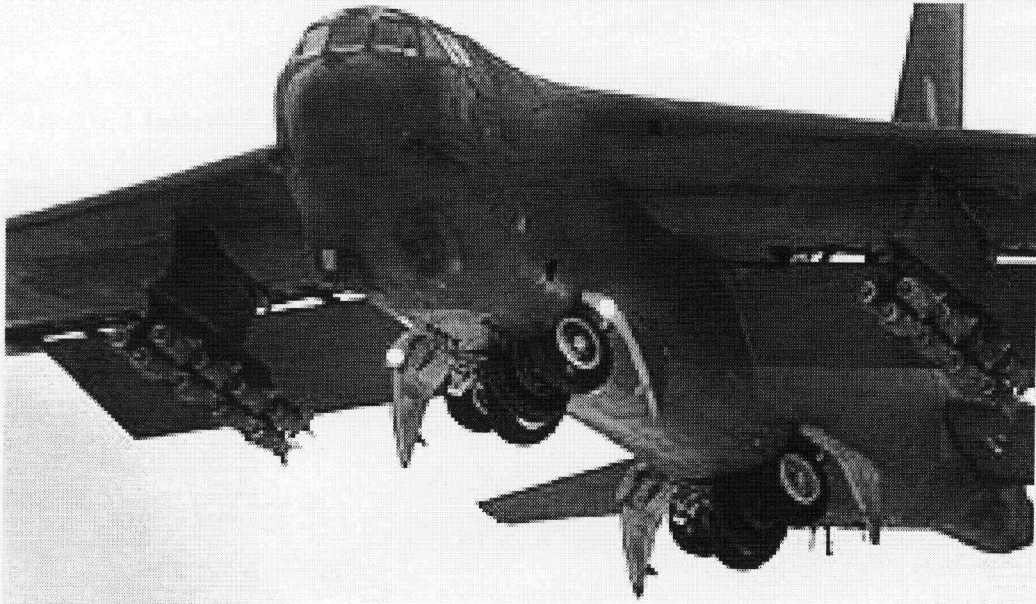
Número 68
Dissabte 27 de març 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes



ERA OTAN SEGUÍS BOMBARDANT IOGOSLÀVIA

Era operacion "Fòrça Determinada" de bombardament dera OTAN contra dièrsi lòcs de Iogoslàvia contunhèc pendent tot eth dia d'ager. Es bombardaments se heren tamb dièrses onades d'atacs que se concentrèren enes infrastructures militars e tanben sus es efectius militars que son en prumèra linha en Kosòvo, entà sajar d'esvitar era brutau repression que se seguís hèn contra es kosovari. Es atacs, segontes hònts deth Pentagon, an estat es mèns intensi des que comencèc era operacion aliada.

DÈTZ NOTABLES KOSOVARS EXECUTADI D'ENÇÀ QUE COMENCÈREN ES ATACS

Aumens dètz personalitats albaneso-kosovares an estat executades extrajudicialment pera policia e grops paramilitars sèrbis en Kosòvo d'ençà qu'era OTAN comencèc es atacs aèris en Iogoslàvia, segontes qu'ager denuncièc eth cap deth govèrn kosovar en exilh, Bujar Bukoshi. Era denúncia de Bukoshi se produisí dempús qu'eth portavotz deth Ministèri alemanh d'Ahèrs Exteriors, Martin Erdman, revelèsse qu'eth sòn departament auie estat informat dera existència d'execucions extrajudicials en Kosòvo e era Nauta Comissaria dera ONU entàs Refugiadi (ACNUR) informèsse d'ua matança de vint civius ena vila de Gorden. Bukoshi, que demore en Bònn d'ençà de 1994, declarèc a EFE qu'eth darrèr cas d'execucion extrajudicial

confirmat ei eth der avocat e activista des drets umans albaneso-kosovari Bayram Kelmendi, eth cadavre deth quau siguec trobat delànet, tamb es des sòns hilhs, en un petit bòsc plaçat entre Pristina e Kosovopolje. Eth letrat e es sòns hilhs, de 23 e 16 ans d'edat, sigueren arrestadi en çò de sòn era maitiada de dijais, ores dempús qu'era OTAN acabèsse era prumèra onada d'atacs en Iogoslàvia, pera policia sèrbia. Ath delà de Kelmendi e es sòns hilhs, enes darrères 48 ores sigueren trobadi tanben sense vida es còssi deth professor universitari e membre dera Liga Democratica de Kosòvo (LDK), Latif Berisha, enes entorns de Mitrovica, atau com es deth sergent Bujar Hima, era sua hemna e es sòns dus hilhs, toti caucinadi laguens dera

sua casa, ena vila de Jakova.

Testimònis arremassadi pera ACNUR

D'aute costat, en Ginebra, era ACNUR a recebut testimònis que parlen dera matança de vint civius en mans de fòrces sèrbies ena localitat kosovara de Gorden. Era portaveu d'ACNUR, Judith Kumin, dièc ager a EFE que quauqui refugiadi vengudi tà Albània dera localitat de Gorden denuncièren deuant deth personau d'aquera organizacion umanitària es assassinats de dijais passat. Kumin expliquèc que dijais arribèc en Albània un grop de 174 refugiadi vengudi de Gorden e que racondèren com fòrces sèrbies auien atacat eth pòble e desseparat es òmes des hemnes e dera mainadèra.

GUÈRRÀ EN IOGOSLÀVIA (Contunhe darrèr)

EDITORIAU

ETH PAÍS A DE BESONH ES MIEHORS

Mès d'un viatge auem entenut a díder ath sindic Barrera que cau fomentar eth senté-se orgulhós d'èster aranés. Er avantdarrèr còp ac entenerem en ua trobada qu'eth sindic auèc tamb un grop d'estudiants que hègen ua jornada reivindicatiua. Eth darrèr còp deuant de quauqui periodistes en acte de signatura entre administracions des dus costats dera frontèra entà potenciar un metòde pedagogic occitan.

Tostemp ei bon encoratjar es ciutadans deth país entà que creiguen tamb era sua gent, era sua istòria e es sòns valors pro-honds. Mès, que vò díder senté-se orgulhós d'èster aranés? Eth sindic Barrera ac illustre dera següenta manèra, en tot comentàc as joeni estudiants: "Ja veiratz que quan sigatz dehòra deth país e dígat qu'ètz aranés, que ben e satisfèts vos trobaratz". Nosati mos demanàuem: Què les passarà? Dilhèu ua vena mistica les aumplirà de goi?

Perqué, a veir: èster aranés, com èster catalan o espanhòu o francés, a ues connotacions sentimentaus mèns basades non ena mistica senon en ues actituds e caracteristiques collectives comunes que, d'ua faïçon voluntària se potencien, s'articulen e s'exprimissen com ua identitat singulara. Dit d'ua auta manèra: eth pòble aranés existís, se vò existir coma comunitat diferenciada, peth foncionament collectiu deth dia-a-dia.

Qué passe quan un país com Aran, en sòn conjunt, desèrte dera lengua, dera sua cultura, des sues institucions e encara non sap se un aranés ei espanhòu, catalan, occitan, gascon o francés?

Totes es comunitats, e Aran non n'ei cap era excepcion, a es sòn lidèrs d'opinion;

d'aguesti quauqu'uns hèn politica e son enquarradi e an carnet de quauque partit. Donques ben, aguesti lidèrs, e sustot se son cargues elèctes, n'an era obligacion d'armar morauement eth país, mèns qu'aguest bagatge d'airines moraus non s'an de basar ena abstraccion senon en objectius e accions vedibles entà que toti ac entenguen e se i involucren.

Senté-se orgulhós d'èster aranés qu'ei voler saber era lengua aranesa. Senté-se orgulhós d'èster aranés ei voler participar activament entà assoldar eth país coma nacion. Senté-se orgulhós d'èster aranés qu'ei potenciar er equilibri social e economic d'Aran entath benestar collectiu des nòsti concitadans. Senté-se orgulhós d'èster aranés ei propiciar eth clima e es condicions entà qu'es nauengudi de dehòra se senten deth país. Senté-se orgulhós d'èster aranés tanben vò díder potenciar Aran com un referent morau, tant entàs de laguens com entàs de dehòra.

Tot açò se hè? Tot açò se potèncie? O auem ua classe politica de vòl garièr quan Aran se merite ua classe politica de vòl d'agla? A on son es nòsti miehòrs òmes e hemnes -siguen deth color politic quin sigue- capables de liderar era nòsta patria aranesa?

Perque non i a cap de docte que les auem de besonh. En un moment en quau toti es partits premanissen es sues listes electoraus, cau clamar e forçar entà qu'era nòsta miehor gent se volgue involucrar ena politica e ena foncion publica. Simplement perque les auem de besonh entà senté-mos ORGULHOSI COMA ARANESI -tamb majuscula e sense cap de complexè.

JA SON 30 ES VICTIMES EN ENCÈNDI DETH TUNÈL DETH MONT BLANC

Dus dies dempús encara non s'arturat er encèndi en tunèl deth Mont Blanc. Eth número de mòrts ja puge a trenta e eth bilanç non ei pas definitiu. Er encèndi s'emprincièc dimèrcles passat en un camion bèlga, per rasons que se desconeishen e bloquèc totaument eth tunèl, d'11,5 quilomètres de longada, qu'amasse França tamb Itàlia en tot traussar es Aups. Era prefectura dera Nauta Savòia a hèt saber que non ei un bilanç de victimas oficial. Enquia ara s'an descurbit onze cadavres e se cre que non i a cap de sobreviuent.

Eth hlamatge encara non a estat completament escandit e rèsten es "darrèri huecs de combustion" en miei deth tunèl. Delàger ath maitin es pompièrs francesi e soïssi entrèren en tunèl peth costat italian. Eth sòn objectiu ère "sajar d'arténher hèr baishar era temperatura intèrna per miei de sistèms d'umidificacion". Era nauta temperatura qu'a estat un des factors, tamb eth hum, qu'a retardat eth procès de rescat. Eth tet deth tunèl s'a esbaussat, er asfalt ère delit e es temperatures aqui laguens son encara de lèu 1.000° C. Aguest encèndi ei era dusau catastrofà recenta ena region de Chamonix, dempús des lauegi des Aups.

D'aute costat, aguesta tragèdia a desvelhat era preocupacion pera manca de seguretat des tunèls en nòste país. En repòrt tad açò, eth sindic d'Aran, Carlos Barrera, a denonciat era falta de seguretat deth tunèl de Vielha-Alfonso XIII, en tot díder que s'er accident auessè passat en aguest, es consequéncies auessen estat es madeishes qu'en des Aups.

Gran otèl de quate estèles. Era cramba a prètz d'òr. Moquetes e tapissi impressionanti. Un senhor tamb un vestit de mariscau soviètic aparque eth coche. Era recepcionista parle ueit idiomes o mès. Cafeteria impecabla. Miei *scotch* tres mil. Eth cap de barra un *adonis* italian. Fautulhs de pèth. Tauletes d'arrazit de noguèr. Cramba de trenta mètres quarrats. Enguardes fantastiques entà sai pas quina catedrau. Decoracion modèrna e cara. Mòblebar espectacularós. Lhet enorme. Curbelhet de Hidalgo & Sons. Mòbles de ceridèr. Cagires de dessenh. Deth parquet non cau ne parlà-ne. Enlumenacion calida e indirècta. Arribe era ora dera vertat; ueit menutes en tot sajar de trobar coma funcione eth *monomando* e quin estranh artilugi cau tocar; vint menutes mès entà arribar a ua temperatura normau; tres menutes cercant eth telefon; sies menutes entà trobar era

pression corrècta e, ara fin, entram ena docha. Era prumèra escaudada servís tà cambiar era pèth d'un braç e d'un tròç de cama. Manipuli eth *monomando* alemanh d'acèr inoxidable e... suspresa: era aigua ei gelada; mè quèn dues falanges d'un dit dera man e un pè se me met blanc: orror! Ara pròplèu *monomandada* què eth telefon deth supòrt de dessenh e era aigua ges borint entara cara; perdi per un moment era vision d'un uelh e me hè plan mau ua aurelha; reuelhi eth telefon maudit e era aigua -ara heireda- que va entà... Perqué rediables es otèls non an ua docha normau a temperatura normau e tamb ues shetes normaus? Perqué cau èster enginhere aeronautic entà poder dochà-se sense subersauti? Reaument ei un tèma apassionant estudiar es diuèrsi

'modelèts' de crambes de banh que i a per aguesti mons. Coma mès luxós ei er otèl, mès complicat qu'ei dochà-se. Arrès non met ua taula tamb dues pautes. Donques perqué meten ua docha tamb ua soleta sheta? O ben, perqué non ei facil penjar eth telefon dera docha en un simple supòrt en lòc d'aue de cercar desesperadament ce quin artilugi de dessenh servís entà tier aquerò que rage! En fin, creigui que me comenci a hèr gran... Quauque dia explicarè coma descurbí qu'es lums dera cramba s'alugauen tamb ua tarja e de quina manèra ac calie hèr entà que non s'amortèssen. Mès qu'aguesta istòria serà plan mès longa e dramatica.

Miquel Campà

ES QUINZE PAÏSI COMUNITARIS ARRIBEN A UN ACÒRD SUS ES PRESSUPÒSTI

An estat convèrses maratonia- nes, mès es Quinze ac an arthenhut. Supòsen cambis radicaus enes finances entath periòde 2000-2006, mès er acòrd obtingut pes caps d'Estat o de govèrn dera UE consistís, fundamentament, ena introduccion de quauques modificacions en compromís suscrit eth passat 11 de març en Brussèlles pes ministres d'Agricultura. Eth capitol agricòla dera Agenda 2000 siguec emparat per toti es Estats membres, França incluidada. Es quinze caps d'Estat an barrat atau dus dies de negociacion sus era reforma des finances comunitàries e des politiqes agricòla e regionau. Es caps d'Estat o govèrn dera UE refusèren, en un acòrd arthenhut de maitiada, un **retalh progressiu des ajudes tara renda des agricultors** comunitaris, encara que decidiren préner d'autes mesures entà congelar era despena en periòde 2000-2006. Era **rebaisha des ajudes**, idia prebotjada en un principi per França e Reine Unit, siguec refusada per ua part des Estats membres, Espanha entre aguesti. Es governanti, qu'arthenheren a barrar era Agenda 2000, s'oposèren a diuèrsi modèus d'amendiment des ajudes en coitiu erbacis e vacuum, tamb es quaus s'estauviaue lèu 6.000 milions d'èuros. Er acòrd arthenhut prevé, totun, ua **estabilizacion dera despena agricòla en 40.500**

milions d'èuros annaus (mès un 2% d'inflacion ar an), encara qu'eth capitol de desenvolopament rurau compdarà tamb ua dotacion desseparada de 14.000 milions d'èuros entà tot eth periòde. Entà esvitar que se despasse er objectiu de congelacion dera despena, era Comission Europèa e eth Conselh de Ministres dera UE poderien decidir sus era marcha mesures adiconaus. Era Comission presentarà un informe en 2002 sus era evolucion dera despena agricòla qu'includirà, s'ei de besonh, prepauses sus d'autes iniciatives entà retalhà-la. Era **reforma dera lèit**, que ja auie estat ajornada pes titulars d'Agricultura enquiath 2003, siguec adiaada de nau enquiath 2005. Espanha dèc supòrt deth començament ad aguesta iniciativa perque non afècte a un acreishment en 550.000 tones dera sua quòta de produccion qu'obtinguec er 11 de març. D'aute biais, eth prètz d'intervencion de **cereaus** siguec amendrit un 15% en dus ans (un 7,5% cada an), en lòc deth 20% previst pes titulars d'Agricultura, un cambi que permeterà amermar es ajudes compensatòries as productors. Era decision prevé, ath delà, era possibilitat de calar en tresau an d'aplicacion dera reforma un nau retalh en prètz d'intervencion des cereaus, mès depernerà dera evolucion deth mercat.

A demana d'Espanha, se mantenguec era ajuda compensatòria fixada pes ministres d'Agricultura entath sector deth virasolei, pr'amor qu'ua baishada auesse empejorat eth fòrt retalh deth 25% decidit en Brussèlles. Deuant es demanes de França e Espanha, es Quinze demanèren ara Comission Europèa que prebotgèsse, laguens deth coitiu d'**oleaginoses** (virasolei, en Espanha), es accions de besonh en cas que s'observèsse un pejorament important deth coitiu as dus ans dera reforma. Entà pr'amor de contentar **Portugau**, er unic Estat **membre** se prononcièc formaument en contra der acòrd de Brussèlles, es Quinze declarèren eth besonh de mielhorar es hons que reciben es productors portuguesi entath desenvolopament rurau. Tanben decidiren duplicar era superficia de horment dur que se beneficie en aqueth país des ajudes comunitàries (de 59.000 a 118.000 ectares). Eth compromís incluidís, delà d'açò -a demana de França e Irlanda-, un afortiment des mesures d'**intervencion des excedents en sector vacuum** en cassi de crisis grèus e autrege a França era possibilitat de balhar ajudes nacionaus entara nomentada prima "Erodes" (sacrifici doriu de vedèths).

COM AFÈCTE AR ESTAT ESPANHÒU?

Contribucion: Er Estat receberà mès de çò que da ath pressupòst dera UE. Era sobra neta positiua serà de 49.693 milions d'èuros (8.268.219 bilions de pessetes) entath periòde 2000-2006 (6.839 milions annaus d'èuros, o 1.137.913 bilions de pessetes), deuant des 43.228 milions d'èuros (7.192.534 bilions de pessetes) de sobra neta positiua qu'auec en periòde 1993-1999. Totun açò, s'amendrirà enquia 47.784 milions (7.950.588 bilions de pessetes), perque Espanha contribuirà a finançar era ampliacion dera Union entar Èst tamb 1.806 milions d'èuros (300.493.116 bilions de pessetes). Aguestes chiffres supòsen un augment des sòs que recep Espanha dera UE d'un 10,8% en repòrt ath periòde 1993-1999 (664 milions d'èuros o 110.480.304 milions de pessetes).

Agricultura: Espanha receberà 34.915 milions d'èuros (5.809.367 bilions de pessetes) entà tot eth periòde, çò que supòse 1.786 milions mès qu'en darrèr periòde (297.165.396 bilions de pessetes), a rason de 4.988 milions de mejana annau (829.933.368 bilions de pessetes).

Hons estructuraus e de coesion: Er Estat espanhòu receberà en aguesti sèt ans uns 57.115 milions d'èuros (9.503.136 bilions de pessetes), 8.159 milions annaus (1.357.543 bilions de pessetes). Aguesta chifra aumentarà enquias 58.723 milions (9.770.685 bilions de pessetes) se s'includissen es ajudes tath desenvolopament rurau, qu'ara se pressupòsten laguens deth capitol agricòla. Laguens d'aguesta categoria, es ajudes regionaus des hons estructuraus pujaràn a 45.955 milions d'èuros (7.646.268 bilions de pessetes), un 4,9% mès qu'en periòde actua. Eth hons de coesion suposarà 11.160 milions d'èuros (1.856.867 bilions de pessetes), deuant des 10.289 milions d'èuros (1.711.945 bilions de pessetes) que recebec en periòde 1993-1999, çò que supòse un creishment deth 8,5%.

GUÈRRA EN IOGOSLÀVIA (Contunhacion)

ERA ONU REFUSE ER ARRÈST IMMEDIAT DES ATACS A IOGOSLÀVIA



Dotze des quinze membres deth Conselh de Seguretat dera ONU an votat en contra dera prepausa russa que demanaue un arrèst immediat des atacs a Iogoslàvia e eth recomençament urgent des negociacions.

Eth projècte solet recebec 3 vòts a favor (Rússia, China e Namíbia) e 12 en contra, per çò que non obtenguec eth minim des 9 vòts de besonh entara sus aprobacion ne eth vet des tres membres permanents en contra: EEUU, Reine Unit e França.

ETH CONGRÈS ESPANHÒU EMPARE MAJORITÀRIAMENT ATH GOVÈRN E ARA OTAN

Toti es grops parlamentaris, exceptat Izquierda Unida, emparèren ager ath Govèrn e ara Aliança Atlantica ena sua decision d'atacar Iogoslàvia com era unica manèra d'empedegar era repression en Kosòvo.

Eth ministre de Defensa, Eduardo Serra, se presentèc deuant dera Comission deth Congrès, en ua session convocada tamb caractèr d'urgència, entà explicar era participacion d'Espanha enes atacs aliadi tà Iogoslàvia, e en acabar soslinhèc que çò de mès important dera session siguec recuelher er "plan gran emparament" dera Cambra.

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companys.
E-mail: jrcc@apdo.com
Informatica e dessenh: Marc Colomines i Nadal.
Equip de correctors: Xavier Gutierrez.
Equip comercial: Ramon Agullo i Teixidor.
Impressor: *Arxys*'s Document Center 270 S7 d'ETH DIARI en Vielha.

Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA
Aula Europa des Pirinèus (Va d'Aran)
Carrer Doctor Manuel Vidal
locau num. 5
(Darrèr edifici/ Ah cant der Espitau)
25530 Vielha-Va d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail: vivenciaranasa@ctv.es